

SLOVENSKA

LJUDSKA

GLASBA

GIMNAZIJA NOVO MESTO
DATUM: 18.06.2007

KAZALO:

LJUDSKA PESEM.....	5
LJUDSKA GLASBILA.....	6
.....	10
SODOBNI IZVAJALCI.....	10
LJUDSKA PESEM	5
LJUDSKA GLASBILA	6
LJUDSKI PLESI IN NOŠE	8
SODOBNI IZVAJALCI	10

Obstoj in vpliv slovenske ljudske glasbe je najbolj razširjen znotraj meja Republike Slovenije, kar pa še ne pomeni da je izven matične domovine neznana. Državne meje je ne omejujejo. Njen vpliv je povsod po svetu, kjer živijo Slovenci. Izven RS je razširjena na ozemljih okoli naše države, ki jih je naše ljudstvo v preteklosti izgubilo. V začetku 20. st. se je veliko Slovencev začelo izseljevati v prekooceanske države, kot so Združene države Amerike, Avstralija, Nova Zelandija, Argentina... Tam so prinesli svoj, jezik, kulturo in običaje, ki jih njihovi potomci ohranjajo in se jih spominjajo še danes. Petju, ki je nekako najznačilnejše za ljudsko glasbo so dodali še zvok instrumentov, za popestritev pa so še zaplesali.

Ljudska pesem

Sprva je ljudska pesem temeljila na improvizaciji. Ponavadi so opevali razne ljudske mite, ki naj bi kmečkemu prebivalstvu prinesla dobro letino. Kasneje so si ljudje nekatera besedila že zapomnili, bila so jim domača in hitro so šla v uho. Ker pa je bila včasih večina naših prednikov nepismena in neizobražena teh pesmi niso zapisali, zato se je ob vsakem ponovnem petju osnovna pesem malce spremenila. Pesmi so se prenašale iz roda v rod, iz staršev in starih staršev na otroke, vnuke in pravnike. Ljudske pesmi so največkrat prepevali v zimskem času, ko je delo na polju mirovalo, zemlja je počivala in si nabirala moči za novo letino. Zimske urice so postale krajše, v človeških srcih je zasijala toplota, otroška lička so pordečila in zavladovalo je veselo vzdušje. Pesem je ljudi spremljala skozi celo leto in povsod: pri delu na polju ali košnji trave so si zapeli, da delo ne bi bilo preveč monotono.

Slovenija je geografsko zelo raznolika država, z več narečji, ki so močno obarvala glasbo po pokrajinah. Danes se nam lahko zdi pesem

v nam tujem narečju povsem neznana in jo razumemo šele po večkratnem branju ali razlagi strokovnjaka.

Večina pesmi se poje v večglasju.

Po stoletnem obstoju pesmi je avtor neznan, pesmi pa so bile ljudem všeč in ti so si jih zapomnili. Nekaterim besedilom pa je avtor znan, a so prav tako šla ljudem hitro v uho in so ponarodela. Znana takšna pesem je Domovini. Veliko besedil k ljudski glasbi je prispeval tudi goriški slavček Simon Gregorčič.

Ljudska glasbila

53% Slovenije je prekrivane z gozdom. Ta je že dolga leta za nekatere ljudi, predvsem kmete, pomemben vir materialov, goriva in zaslužka. Tudi večina ljudskih glasbil je narejena iz lesa. Iz votlih, vzporedno povezanih, paličic naredimo trstenke, na katere lahko s pihanjem ustvarjamo različne zvoke. Iz lubja nekaterih listavcev lahko izdelamo piščali, klopotci v naših vinogradih podijo ptiče, raglje pa spodbujajo naše favorite na številnih tekmovanjih. Ljudska glasbila so v večini enostavno izdelana, a za nekatera je potrebno veliko znanja in izkušenj. Takšen instrument je npr. harmonika, ki ne sme manjkati na nobeni veselici. Sledijo ji citre, kitara, tamburice, razna godala, lončeni bas, žvegla, oprekelj, orglice,...

Ljudski plesi in noše

Danes ljudje za zabavo ne plešejo več ljudskih plesov. Izrinile so jih tuje, bolj popularne, vrste, kot so valček, tango, salsa, cha cha cha, ... Priložnost, da uzremo to vrsto naše zapuščine, dobimo na raznih festivalih in kulturnih prireditvah, ki so v Sloveniji zelo pogoste. Slovenski plesi so glede na pokrajine dokaj enotni, podobni. Razlikujejo se le plesi iz Rezije in Beneške Slovenije.

Poznamo 3 vrste plesov:

1. plesi v krogu
2. plesi v vrsti
3. štajeriš.

Štajeriš je ena od starejših vrst naših plesov. Združuje ples in petje. Spada med snubitvene plese in je imel velik vpliv na razvoj ostalih oblik.

Pri vseh nošah imajo ženske rutna pokrivala, moški pa so lahko brez, ali pa imajo klobuk. Noše se razlikujejo po pokrajinah.

Plesi v krogu so najznačilnejši za Belo krajino. Maskota bele krajine je Zeleni Jurij, ki preganja zimo in prinaša pomlad. Sestavlja ga brezovo listje. Belokranjska noša je bele barve, ker so v preteklosti Belokranjci sadili kulturne rastline, kot sta npr. lan in konoplja in ravno lan zaznamuje to nošo.

Vrste plesov po pokrajinah: belokranjski, goriški, plesi iz Rezije, prleški, prekmurski,...

Sodobni izvajalci

LJUDSKI GODCI

FOLKLORNE SKUPINE

PEVSKI ZBORI

PEVCI IN PEVKE

NARODNO-ZABAVNE SKUPINE

INSTRUMENTALNI IZVAJALCI

Najizvirnejši predstavniki stare ljudske glasbe so folklorne skupine. Predstavljajo plesni, instrumentalni in vokalni del.

Pevski zbori le zapojejo zapisano besedilo. Ritem jim daje zborovodja. Pevci in pevke so le glasbeni poustvarjalci. Iz ljudske zapuščine večinoma jemljejo le snov za svoja dela, le redkokdaj pa kakšno zapojejo v izvorniku.

Prav tako to velja za narodno-zabavne skupine, ki svojim pesmim dodajo še zvok ljudskih instrumentov. Instrumentalni izvajalci so lahko prav vsi, ki znajo igrati kakšno glasbilo povezano z ljud. glasbo. Ljudski godci prepevajo pesmi in igrajo na instrument. Najznačilnejši instrument teh izvajalcev so orglice, sledijo jim harmonika piščal, kitara.

ETNOMUZIKOLOGIJA je znanstveni študij glasbe v kontekstu kulture. Ukvarja se z moderno ali ljudsko glasbo vseh svetovnih kultur v povezavi z navadami populacijskih skupin, plesnim izročilom; z zgodovinskim in kritičnim vpogledom v posamezne žanre.

LITERATURA:

1. <http://igiz-imis.cimrs.si/slo-ljudska/folklorneskupine.html>
2. http://www.narodne-pesmi.si/pesmi_izbor.php
3. **Leksikon Cankarjeve založbe; Dolinar, Knop; Cankarjeva založba; Ljubljana 2002**